

Osaaminen näkyväksi

Työllistämisyksiköitä kiinnostavat tällä hetkellä opinnollistaminen sekä muut opintojen ja työn yhdistämisen keinot myös osatyökykyisille. Osaamisen systemaattinen näkyväksi tekeminen madaltaa asiakkaiden kynnystä päästä opiskelemaan ja tuo uutta ryhtiä ohjaustyöhön.

Bovallius-ammattiopisto on usean hankkeen avulla kehittänyt opinnollistamisen työkalua osana erilaisten oppimisympäristöjen tunnistamista. Työpajoilta liikkeelle lähtenyt väline opintojen ja työn yhdistämiseen on levinnyt kolmannen sektorin toimijoille sekä muihin työllistämisyksiköihin. Tähän levittämiseen on pyrkinyt erityisesti meneillään oleva Ammattiosaamista välityömarkkinoilta ESR-hanke (2011–2014). Hanketta rahoittaa sosiaali- ja terveysministeriö ja Vates on ollut hankkeessa osatoteuttajana.

Vates-säätiö teki syksyllä 2013 kyselyn omille taustayhteisöilleen koskien kiinnostusta opinnollistamista kohtaan. Tulos oli erittäin positiivinen ja sen pohjalta järjestetyn infotilaisuuden jälkeen opinnollistamisprosessi lähti käyntiin mm. Uusix-verstaalla Helsingissä. Hankkeessa mukana olevan

Valtakunnallisen Työpajayhdistyksen kautta tiedon tästä mahdollisuudesta sai myös Taitotupa Hankasalmella. Taitotupa on pieni nuorten työpaja. Uusix-verstaas taas iso toimija, jossa käy n. 250 asiakasta päivittäin ja siellä on prosessin aikana opinnollistettu yhdeksän eri pajaa.

– Osaamisen näkyväksi tekeminen oli meillä asetettu tavoitteeksi. Halusimme kuvata systemaattisemmin mitä meillä tehdään ja miten, kuvaa työnjohtaja **Veijo Wienkoop** Uusix-verstaalta.

Opinnollistamisen työkalujen käyttöön-otto tuo uskoa siihen, että tehdään oikeita asioita.

– Meidän tulee kuvata toimintojamme usealle eri taholle ja siksi on tarpeen avata, mitä valmennus työpajalla on, toteaa hallinnosta ja kehittämisestä vastaava **Veli-Matti Nieminen** Taitotuvalta ja jatkaa:

TEKSTI: Kaija Ray,
kehittämispäällikkö, Vates-säätiö
KUVA: Juha Saarinen

– Oppimisympäristöjä pitää kehittää. Työn tekeminen on sinänsä tärkeää ja on edelleen, mutta se ei aina enää riitä.

OHJAAJILLE KASVUN PAIKKA

Oman ammattiosaamisen pilkkominen ja työtehtävien kuvaaminen yksityiskohtaisesti ja jäsennetysti ei aina ole helppo tehtävä alan ammattilaisellekaan.

– Joutui kyllä useaan otteeseen miettimään prosessin aikana omia opiskeluajoja, muistelee Wienkoop.

– Ei riitä, että osaa valokuvata. Täytyy miettiä tarkkaan kaikki vaiheet, mitä esi-

Meidän tulee kuvata toimintojamme usealle eri taholle ja siksi on tarpeen avata, mitä valmennus työpajalla on.

Veli-Matti Nieminen

merkiksi julkaisun tekeminen sisältää ja mitä on missäkin vaiheessa otettava huomioon. Työ puretaan alkutekijöihinsä, selventää puolestaan Nieminen.

Tämä tuo ehdottomasti ryhtiä ja systemaattista otetta ohjaustyöhön, mutta prosessi on melko työläs. Lisäksi ohjaajien vaihtuessa joudutaan osaamiskarttaa päivittämään, koska osasto on hyvin usein ohjaajansa tai työnjohtajansa näköinen ja siellä tehdään erilaisia töitä.

Sekä Veijo Wienkoop että Veli-Matti Nieminen toteavat, että työhön on kulunut paljon tunteja ja ”vierihoitoa” on tarvittu. Pääosin urakka on kuitenkin kertaluonteinen. Tehtäviä verrataan osaamiskarttoihin ja siinä tutkitaan tarkkaan, millaisia tehtäviä kussakin yksikössä voidaan tehdä sen mukaan, mitä osioita tutkinnon perusteissa on. Tämä on samalla mahdollisuus luoda ohjaukseen lisää tavoitteellisuutta, ryhtiä ja uskottavuutta. Osaaminen ja tekeminen tulevat kuvatuksi, sitä tarkastellaan ja kehitetään.

– Ennen kuin työkalu tulee tutuksi, on se iso henkinen jumppa, mutta se kannattaa, suositaa Wienkoop.

– Tämä on kasvun paikka ohjaajille, mutta voin lämpimästi suositella. Tähän suuntaan pajatoiminnan on mentävä, jatkaa Nieminen.

MINÄ OSAAN!

Joillemkin asiakkaille käteen saatu osaamistodistus voi olla ensimmäinen positiivinen todiste omasta osaamisesta. Takana voi olla koulukammoisuutta, huonoa itsetuntoa, heikko minäpystyvyyden tunne – yleensä paljon vaikeuksia ja vastoinkäymisiä.

Osaamistodistuksessa kuvataan vain ne asiat, jotka osaa – ei siis niitä osioita, jotka tutkinnosta vielä puuttuvat. Tämä voi madaltaa opiskeluun lähtemisen kynnystä.

– Kun voi asiakkaalle näyttää, että nämä kaikki sinä olet jo tehnyt, kyllä sinä lopuistakin selviät, voi sillä olla asiakkaalle suuri merkitys, painottaa Wienkoop.

– Se tekee hyvää asiakkaalle, vaikka ei olisi heti opiskelemaan tai töihin menossa-kaan, hän jatkaa.

Sekä Vatesin kyselyssä että haastatteluissa ei noussut esille mitään yksittäistä ryhmää,

jolle opinnollistaminen ei sopisi. Ainoastaan maahanmuuttajilla voi kielen tai oimien taustojen takia olla hankala ymmärtää abstraktia kieltä.

– Oppimiskartan avaamisen jälkeen jo helpottaa, mutta silti sen ymmärtäminen voi olla vaikeaa, pohtii Wienkoop.

OPPILAITOSYHTEISTYÖN KEHITTÄMINEN ON TÄRKEÄÄ

Tällä hetkellä voi mm. suorittaa erilaisia moduuleita tutkinnoista ja antaa erityyppisiä näyttöjä. Oppilaitosyhteistyö opinnollistamisessa on tärkeää. Oppiminen voidaan tunnistaa erilaisissa ympäristöissä, mutta oppilaitoksilla on osaamisen tunnistamisen oikeus.

Ennen kuin työkalu tulee tutuksi, on se iso henkinen jumppa, mutta se kannattaa.

Veijo Wienkoop

– Opinnollistaminen on tässä rajamaastossa, tässä käytetään kumpaakin kieltä luoden uutta yhteistä kieltä, miettii Wienkoop. On tärkeää ymmärtää molempien osapuolten näkökulmasta, mitä ollaan tekemässä.

– Asiat täytyy kirjata niin, että muutkin ymmärtää, tämä ei aina ole itsestään selvää, muistuttaa Nieminen.

Kaikki voivat hyötyä tästä. Koulupudokkaita on paljon ja oppimisen tavat ovat erilaisia. Tulossa oleva ammatillisen koulutuksen tutkinnon uudistus on edelleen virallistamassa työelämälähtöisyyttä ja osaamisperusteisuutta. Tässä yhteydessä on tärkeää pitää mielessä, mitä uusia mahdollisuuksia tämä voi tuoda kaiken ikäisille vammaisille ja osatyökykyisille. Näkyvissä olevat merkit kiinnostuksen kasvusta opinnollistamista kohtaan osoittavat tällä hetkellä, että kehittämistä ja levittämistä kannattaa jatkaa. ✘

Opinnollistaminen – tästä on kyse

• Tavoitteena on ollut kehittää opitun tunnistamista ja dokumentointia erilaisissa oppimisympäristöissä, mm. työpajoilla ja muissa työelämälähtöisissä ympäristöissä

• Taustalla on ajatus siitä, että perustutkintotasoisten ammatillisten tutkintojen perusteiden avulla voidaan kuvata olemassa oleva ja esim. työllistämistoimenpiteissä kertyvä ammatillinen osaaminen ja arvioida se osaksi ammatillisia tutkintoja

• Oppimisympäristön tunnistamisessa tehdään näkyväksi osaamisalueet yksikössä tehtävien töiden kautta. Niitä verrataan tutkintojen perusteisiin opetus suunnitelman kautta.

• Osaaminen dokumentoidaan erillisen työkalun avulla ja asiakkaalle voidaan kirjoittaa osaamistodistus kertyneestä osaamisesta

• On ohjaajille laadun työkalu, asiakkaille näkyvä osoitus oman osaamisen karttumisesta

Opinnollistamisprosessi

Oppimisympäristön tunnistaminen

Paikallisten työkalujen luominen OSSUa apuna käyttäen

Arvioinnin ja seurannan välineiden luominen osaamistodistukseen

Oppimisympäristön markkinointi ja sopimusten laatiminen

Lähde: Ammattiosaamista välityömarkkinoilta ESR-hankkeen (2011–2014) esite.